

Dědické právo a dědická daň v Německu

Daňové povinnosti v souvislosti s děděním jsou v České republice na okraji zájmu veřejnosti, jelikož dědici jsou dle § 4a písm. a) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, osvobozeni od daně z příjmu a dědická daň jako taková neexistuje. S ohledem na čilý přeshraniční ruch však není vyloučeno, že např. český občan zdědí majetek ve Spolkové republice Německo, kde je však situace diametrálně odlišná a o poznání složitější.

Robert Matas

Partner, bpv Braun Partners

Jan Bunganič

Advokát, bpv Braun Partners

mu. To znamená, že dědici se stávají vždy nejbližší příbuzní určitého stupně příbuzenství (pořadí – řádů), a teprve pokud jich není, přihlíží se k dalším stupňům příbuzenství.⁵ Tento systém je podobný tomu českému, naše právo zná tzv. dědické třídy. Podle § 1924 odst. 1 BGB jsou dědici prvního řádu potomci zůstavitele, tj. děti, vnuci atd. Dle § 1925 odst. 2 BGB jsou dědici druhého řádu potomci rodičů zemřelého, tj. sourozenci, neteře, synovci atd. V dalším pořadí přicházejí v úvahu prarodiče a jejich potomci. Úzce příbuzní potomci vylučují z dědictví další potomky, kteří jsou s nimi spřízněni (vnuci tedy nedědí, pokud dědí jejich vlastní rodiče).

Dědicové stejného pořadí dědí rovným dílem, zatímco potomci dědice „přebírají“ jeho podíl, pokud dědic již není dědicem. Například u svobodného muže se dvěma dětmi, z nichž jedno zemřelo, ale mělo dvě vlastní děti, zdědí polovinu dědictví jeho zbývající dítě a po čtvrtině dědictví jeho dvě vnoučata.

Manželé jsou vždy zákonnými dědici. Podle § 1931 BGB dědí manžel vždy čtvrtinu dědictví vedle dědiců prvního řádu, polovinu dědictví vedle dědiců druhého a dalších řádů. Ve standardním případě zákonného majetkového režimu manželů navíc existuje další podíl ve výši jedné čtvrtiny dědictví.⁶ Pozůstalý manžel se však může dědictví vzdát a místo toho požadovat částku, kterou by obdržel v případě rozvodu, tzv. vyrovnání přírůstků, obdoba vypořádání českého zákonného režimu společného jmění manželů v Německu. To může mít smysl v případě, pokud měl zemřelý manžel během manželství výrazně vyšší přírůstek majetku než pozůstalý manžel, jelikož v tomto zákonném režimu manželé nenabývají majetek do společného jmění, jak je tomu v České republice.

Nakonec, svoboda sepsání závěti je podle německého práva značně omezena právem na povinný díl. To znamená, že zákonné dědice zpravidla nelze zcela vydědit. To platí přinejmenším pro potomky zůstavitele, jeho rodiče a manžele. I když jsou z dědictví vyloučeni, mají stále nárok na vyplacení povinného dílu ve výši poloviny zákonného podílu na dědictví.⁷ Může se jednat o vysoké finanční částky. V krajním případě, je-li vyděděn někdo, kdo by podle zákona byl jediným dědicem, má nárok na výplatu poloviny dědictví. I zde je úprava podobná české úpravě, byť v detailech např. velikosti povinného dílu se liší.

V německém dědickém právu, stejně jako ve většině ostatních zemí, platí zásada, že dědění z pořízení pro případ smrti¹ má přednost před děděním ze zákona. Individuální dědictví lze upravit závětí², dědickou smlouvou³ a odkazem⁴.

Není-li pořízeno pro případ smrti, použije se dědická zákonná posloupnost. Ta je v Německu založena na tzv. pořadovém systé-

1 Pořízením pro případ smrti se např. dle § 1491 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, v České republice rozumí závět, dědická smlouva a dovětek.

2 § 1937, 2064 a násl. BGB (Bürgerliches Gesetzbuch, německý občanský zákoník, dále jen „BGB“).

3 § 1941, 2274 a násl. BGB.

4 § 1939, 2147 a násl. BGB.

5 § 1930 BGB.

6 § 1371 BGB.

7 § 2303 BGB.

I. Daňové povinnosti v souvislosti s dědictvím

Daňová povinnost z dědictví v Německu vychází ze zákona o dědické a darovací dani.⁸ Dědictví a darování jsou pro daňové účely posuzovány téměř stejně, neboť v obou případech se jedná o bezúplatný převod majetku. Uplatňují se například stejné daňové úlevy. Kromě toho se v souladu s § 14 ErbStG při stanovení základu daně částky z dědictví a daru sčítají.

1. Daňová povinnost

Daňovou povinnost mají jak dědicové (v případě dědictví), tak příjemci (v případě darů). Daňová povinnost vzniká v okamžiku nabytí dědictví nebo daru.

Dědická daň je splatná do tří měsíců od nabytí dědictví, respektive jakmile finanční úřad vydá platební výměr.

Aby mohl správce daně účinně vyměřit daň, jsou daňoví poplatníci povinni oznámit dědění či darování správcům daně v souladu s § 30 ErbStG. Každé nabytí majetku, které podléhá dědické a darovací dani, musí nabyvatel (v případě darů také dárce) oznámit finančnímu úřadu příslušnému pro dědickou a darovací daň do tří měsíců od okamžiku, kdy se o nabytí majetku dozvěděl. Výjimky platí pouze v případě, že k nabytí majetku došlo před orgánem veřejné moci, jako je soud nebo notářský úřad, který pak oznámí správcům daně předá.

2. Výpočet dědické daně

Pro výpočet výše dědické daně jsou rozhodující tři základní faktory: a) hodnota dědictví, b) daňová třída dědice a c) z ní vyplývající nezdánitelná částka.

a) Hodnota dědictví:

Stanoví se celková hodnota zděděného majetku (např. nemovitostí, finančních aktiv). Odečtou se také dluhy, které zůstavitel měl a případné náklady dědického řízení včetně daňového řízení.

b) Daňová třída:

Existují tři daňové třídy v závislosti na stupni příbuzenského vztahu mezi zůstavitelem a dědici:

- ▮ Daňová třída I. zahrnuje blízké příbuzné, jako jsou manželé, partneři, děti, vnuci a rodiče.
- ▮ Daňová třída II. zahrnuje sourozence, neteře, synovce, tchány a tchyně a nevlastní rodiče.
- ▮ Daňová třída III. zahrnuje všechny ostatní osoby.

c) Nezdánitelná částka:

Každý dědic má určenu základní částku (slevu), o kterou se snižuje zdanitelný příjem (daňový základ).

Nezdánitelná částka je stanovena v § 16 ErbStG a liší se v závislosti na druhu vztahu k zůstaviteli:

- ▮ pro manžele nebo registrované partnery činí 500 000 eur,

Daňová povinnost z dědictví v Německu vychází ze zákona o dědické a darovací dani. Dědictví a darování jsou pro daňové účely posuzovány téměř stejně, neboť v obou případech se jedná o bezúplatný převod majetku.

- ▮ pro každé dítě 400 000 eur,
- ▮ pro každé vnuče 200 000 eur,
- ▮ pro rodiče a prarodiče 100 000 eur a
- ▮ pro ostatní osoby 20 000 eur.

Neexistují žádné zvláštní příspěvky pro sourozence, neregistrované partnery, neteře a synovce nebo tchyně a tchány.

Pokud výše zděděného majetku překračuje výši pro dědice příslušné nezdánitelné částky, vybírá se z převyšující částky dědická daň.

Za zmínku stojí tzv. pravidlo 10 let podle § 14 ErbStG: Daň dědická a daň darovací probíhají souběžně. To znamená, že v případě dědictví se předchozí dary zohledňují při výpočtu zdanitelného dědictví (odpočítávají se od nezdánitelných částek). Pokud však dojde k darování, které spadá do nezdánitelné částky, a od tohoto darování uplynulo 10 let, uplatní se opět plná nezdánitelná částka dědické a darovací daně. Jinými slovy, nezdánitelnou částku lze využít v plné výši každých 10 let. To znamená, že z daňového hlediska je obecně výhodné, pokud začnete převádět majetek na budoucí dědice ještě za svého života, ideálně v mladším věku. Existují různé možnosti strukturování převodu majetku a zároveň možnosti jeho užívání, např. převod nemovi-

8 Erbschaftsteuer- und Schenkungsteuergesetz (dále jen „ErbStG“).

tosti na dědice za vašeho života a zároveň vyhrazení doživotního užívacího práva (věcné břemeno dožití). V českém právu je to věcné břemeno s právem bydlení či tzv. výměnek.

3. Daňové úlevy

Další daňové úlevy kromě výše uvedené základní slevy se vztahují například na:

a) Obchodní majetek

Pro dědictví po podnikatelích existují zvláštní daňové výhody. Když dědic převezme podnik, může být část obchodního majetku převedena s výhodným daňovým režimem nebo dokonce za určitých podmínek osvobozena od daně.

b) Obytná nemovitost užívaná vlastníkem

Pokud dědic zděděnou nemovitost sám užívá po určitou dobu, může rovněž využít daňového zvýhodnění.⁹ V případě dědění nemovitosti nicméně často hrozí, že dědická daň nemůže být uhrazena z likvidních aktiv a nemovitost musí být prodána, aby byla uhrazena daňová povinnost z důvodu vysoké hodnoty dědictví a případně nízké nezdanitelné částky. Toto je častý problém dědiců a je vhodné doporučit učinit kroky k zamezení nutnosti prodeje nemovitosti za účelem úhrady daně ještě před smrtí.

c) Dary charitativním organizacím

Převody majetku na náboženské nebo charitativní organizace mohou být taktéž osvobozeny od dědické daně.¹⁰

d) Osoby vyživované zůstavitelem

Děti zůstavitele či životní partneri mají nárok na slevu na dani nad rámec základní slevy, přičemž u dětí je výše další slevy odstupňována podle věku dítěte až do 27 let stáří.

4. Daňové sazby

Sazba dědické a darovací daně je progresivní a závisí na hodnotě dědictví (pásmu) a daňové třídě. Čím vyšší je dědictví a čím vzdálenější je příbuzenský vztah, tím vyšší je sazba daně. Výsledkem může být sazba daně ve výši 7% až 50%.¹¹ Nejnižší sazba daně se uplatňuje do výše hodnoty dědictví 75 000 eur, zatímco nejvyšší sazba daně se uplatňuje od hodnoty dědictví ve výši 26 000 000 eur.

Daňová třída I (např. děti, manželé): 7% až 30%

Daňová třída II (např. sourozenci, synovci): 15% až 43%

Daňová třída III (např. přátelé, vzdálení příbuzní): 30% až 50%

⁹ Podle § 13 odst. 1 č. 4a-c ErbStG.

¹⁰ V souladu s § 13 odst. 1 č. 16, 17 ErbStG.

¹¹ § 19 ErbStG.

5. Kdo je poplatníkem daně

V souladu s článkem 4 nařízení EU č. 650/2012 o dědickém právu se na případy dědictví použije dědické právo země, v níž měl zesnulý poslední obvyklé bydliště.

Nicméně ErbStG jde výrazně dál a snaží se pojmout co nejširší výšeč osob, ať už na základě národnosti, či umístění zděděného majetku.

Dědictví podléhá německé dědické dani v plném rozsahu podle § 2 odst. 1 ErbStG, pokud byl **zůstavitel nebo dědic** v době smrti rezidentem ve smyslu tohoto ustanovení. To platí pro fyzickou osobu zejména tehdy, pokud měla bydliště nebo obvyklý pobyt v Německu nebo pokud byla německým občanem a nepobývala trvale v zahraničí po dobu delší než 5 let, aniž by měla bydliště v Německu.

To znamená, že německá dědická daň se může vztahovat i na cizí státní příslušníky, pokud žijí v Německu. To je obzvláště důležité, protože mnoho českých státních příslušníků žije v Německu, mají zde trvalé bydliště nebo alespoň obvyklé bydliště. Podmínka obvyklého bydliště může být splněna poměrně rychle, neboť může stačit, aby dotyční v Německu po určitou dobu pobývali a byli začleněni do společenského života.

Mezi Německem a Českou republikou neexistuje žádná smlouva o zamezení dvojího zdanění, pokud jde o dědickou nebo darovací daň.

Omezené daňové povinnosti dle § 2 odst. 3 ErbStG podléhá majetek na území Spolkové republiky Německo, jinak řečeno, daň se platí i z výše majetku nabytého ve Spolkové republice Německo, byť by šlo o dědice dle českého práva s pobytem v České republice.

6. Praktický příklad

Zdělí-li např. dcera zůstavitele majetek v hodnotě 2 000 000 eur, činí nezdanitelná částka (sleva) 400 000 eur z této částky. Daňový základ pak činí 1 600 000 eur, což odpovídá daňovému pásmu 600 000 eur až 6 000 000 eur, přičemž v tomto pásmu činí sazba daně v daňové třídě I. (potomek) 19%. Daň pak činí celých 304 000 eur.

II. Souhrn

Zejména s ohledem na nízké nezdanitelné částky a poměrně vysokou dědickou daň hrozí při uspořádání vlastního dědictví riziko ztráty majetku. Se správným právním a daňovým poradenstvím se však lze většině rizik bezpečně vyhnout.

Je třeba vzít v potaz, že německé daňové předpisy se mohou vztahovat i na české občany. Pokud kdokoliv zdědí majetek související se Spolkovou republikou Německo, ať už místně (např. nemovitost) nebo osobně (občanství či pobyt zůstavitele), měl by se obrátit na odborníky z oboru německého práva a daňového poradenství, aby předešel pozdějším problémům s německou finanční správou. /